

Volt egyszer egy magyar adás. Furcsa egy helyen jött létre: a román fővárosban, Bukarestben. Ott volt ugyanis az ország egyetlen Televíziója. 1969-et írtunk, a politikai barométer éppen enyhülésre állt, így megtörtént az a csoda, hogy a román televízió egyszer csak megszólalt magyarul! Nosza ünneplőbe öltözött a székely, s úgy ült le minden héten a tévé elé, ahonnan magyarul beszéltek hozzá.

A csoda ha nem is három napig, de 15 évig tartott amikor az erdélyi magyarság számára oly fontos magyar adást 1985-ben egyik napról a másikra megszüntették.

A Magyar Adás történetéről az egykori szerkesztőség három tagja, Józsa Erika, Simonffy Katalin és Tomcsányi Mária könyvet írt, melynek bemutatója novemberben lesz Marosvásárhelyen. Lapunk olvasói elsőként pillanthatnak bele a készülő kötetbe.

Tomcsányi Mária, Józsa Erika, Simonffy Katalin

Józsa Erika
De most komolyan miért is ...?

... olyan fontos nekünk papírra vetni ezt a történetet? Miért nem várjuk ki, hogy majd az utókor helyünkre tegyen bennünket a nagy romániai magyar médiapanoptikumban? Hiszen a történelem tanulsága szerint a valódi értékrendek előbb-utóbb kialakulnak. Két-három nemzedékkel később, amikor már nem érzi úgy az éppen aktuális fiatal nemzedék, hogy elődeinek érdemei valarmennyire is csorbítanak az övéit, rendszerint megszületnek a nagyszabású elemzések, tanulmányok. Valaki majd belőlünk is doktorálni fog. Ha... És itt jön a „ha”.

A világ normális országai-ban nem gond elővenni a tévézés hőskorának archívumát. Fakón, karcolásokkal tele, de megvannak a filmek, lehet restaurálni, tanulmányozni őket. Romániában azonban volt egy olyan eszement korszak, amikor több évtizednyi, celluloidra rögzített archívumot beolvastattak, hogy kivonják a nyersanyagból az ezüstöt! No persze a fenenyagy takarékosság jó alkalom volt célzott tisztogatásra is. Könnyű volt

Józsa Erika

így eltüntetni minden olyan kordokumentumot, ami nem konveniólt a rendszernek.

1983-85 táján a magyar adás vágónői hónapokon át azzal a hálátlan feladattal birkóztak, hogy válogassanak az archívumból sorra előhozott tekercek tartalmában. Csak azt volt szabad megtartani, amire megfelelő indoklást lehetett ráhúzni. A feláldozandó anyagok közül aztán ki-ki próbálta megmenteni, amit tudott. Lopkodtuk, csempésztük haza szatyrunk mélyén, egyenként, hogy fel ne tűnjön, (mert időnként, szűrőpróbaként a kapunál ellenőrzés is volt!) a műsorainkat. Meg egymásét is.

Hogy ezekkel az anyagokkal mi lett? Akkor mindenki azt remélte, hogy az örület csak átmeneti, hogy hamarosan helyükre kerülhetnek majd a megmentett filmek. Sajnos

azonban az átmenetiség túl sokáig tartott. A pincékben, padlásokon eldugott, hőre, páratartalomra érzékeny filmtekerseknek nem sok esélyük

Lukács Zsuzsanna vágónő

volt túlélni Ceausescut. Az országból való távozásunkkor a mi lakásunk erkényén is ott maradt vagy 50 filmteker. Máig nem derült ki, hogy mi lett velük.

Nos, kedves utókor, miből fogod hát megírni azt a doktorit?

Itt veszed majd hasznát ennek a kollektív visszaemlékezésnek, mely bepillantást enged magánéletünkbe, s a hetvenes-nyolcvanas évek azon történéseibe is, melyek szorításában éltünk és dolgoztunk. Az, aminek filmen vagy írásban nyoma sincs, még megmaradt a mi és egykori nézőink emlékezetében. Fejtsd le róla ügyesen elfogultságun-

A MI MAGYAR ADÁSUNK II.

kat, esetenkénti öndícséretünket, s ami marad használd egészséggeddel!

Csép Sándor
A romániai magyar tévéadás és a nemzeti létélmény

A szigorú cenzúra miatt ki kellett alakítanunk az úgynevezett metanyelvet, ami azt jelentette, hogy olyan áttételesen fogalmaztuk meg a kimondhatatlant, amibe nem köthetett bele a cenzor, mert tételesen nem lett kimondva semmi, ami sérthette volna a Hatalmat.

Ez egy szép, de veszélyes játék volt, mert bizonyos idő múltán nem csak a nézők értették ezt a nyelvet, hanem az elmeőrök is.

Minden esetre néhány évig sikerrel alkalmaztuk a kényszerből kimunkált kommunikációt.

Ami a legfontosabb és amire büszkének is lehetünk, az az, hogy a nézők magukénak érezték műsorainkat és a műsorkészítőknek hitele volt a közönség körében.

Lehet van némi szépítés és túlzás is abban, amit akkoriban gyakran lehetett hallani, miszerint hétfő délután négykor a gyárakban, hivatalokban leáll a munka, a mezőről hazamennek az emberek és mindenki leül a televíziós készülékek elé, hogy végignézzék a magyar adást. Mindenki odaül e g y e m b e r k é n t (!) – És ez az, ami fantasztikus. A romániai másfélmillió magyar közösségből százezrek ugyanazt nézték, hallották, többnyire ugyanazt gondolták a Barcaságtól Máramarosszigetig, Végvártól Csíkszeredáig. Azonos információk befogadása, az odafigyelés egy bizonyos irányba, hasonló készítmények kialakulása, közös értékrend formálódása jelentette a közösséggé fejlődést. A közös élmények erősítették az összetartozás élményét és számos kapcsolódási pontot teremtettek a többékevésbé egységes nemzeti lét megtapasztalásához.

Ez a különös társadalmi folyamat külön szociológiai tanulmányozást érdemel. A XX. századi romániai magyar nemzetiségi folyamatok és jelenségek alakulásában fontos katalizatori szerepet töltött be az

RTV magyar nyelvű adása

Józsa Erika
A romániai magyar könnyűzene

Az első showmúsort után a sajtó felfigyelt ránk. S nemcsak személy szerint ránk, hanem felfigyelt arra a jelenségre amit ma már a romániai magyar könnyűzene születeként emlegetünk.

A magyar adásnak döntő szerepe volt ebben. A Siculus fesztiválon feltűnt énekesek és együttesek soha nem váltak volna országosan ismertté a magyar adás nélkül. Helyi sztárok, akik egy kisváros, vagy akár nagyváros klubjaiban, színpadain szereztek nevet és népszerűséget maguknak, soha nem lépték volna át a városhatárt a

Józsa Erika és Horváth Károly

magyar adás nélkül. A tévé zenei stúdiójában igényes, színvonalas felvételek készültek, olyan mentor állt melléjük, mint Boros Zoltán, akit nyugodtan tekinthetünk a romániai magyar könnyűzene „keresztapjának”. A stúdiófelvételek valóságos alkotóműhelyek voltak, ahol profi hangmérnökökkel dolgozhattak s szakszerű segítséget kaptak. Addig nem fejeződött be a felvétel, míg nem volt teljesen rendben dallam és szöveg, hangszerelés, harmónia, prózódia. Lelkes amatőrökből profi hangfelvételeket varázsoltak elő. Akarva akaratlanul fejlődni, csiszolódni kellett.

Helyi nevezetességekből országos sztárok lettek, lettünk! Ezer idegenek köszöntek ránk az utcán. Rajongóktól kaptunk leveleket. Autogramokat osztogattunk.

Koncertszervező iroda nem volt, ügynökök sem voltak akik futtattak, menedzselték volna bennünket. Ki-ki saját szakállára szervezte koncertjeit, turnéit, több-kevesebb sikerrel. Nem kapkodtak értünk hanglemez-szerződésekkel, az egyetlen hivatalos, állami lemezgyár egyénileg szóba sem állt volna velünk. A magyar adás nemcsak fellépési lehetőséget adott, de kapcsolatot teremtett a lemezgyárral, időnként még kész anyagot is adott át a saját felvételeiből, melyekből lemez készíthetett.

Nem hiszem, hogy sokszor fordult volna elő a világon hasonló eset, hogy egy kis tévéműsor, mely egy országon belül egy kisebbségnek sugároz heti pár órás műsort, ekkora befolyással lett volna saját kulturális értékeinek nemcsak megmaradására de már kialakulására is. Ez volt a mi adásunk, a magyar adás!

Csáky Zoltán
A szembejövő Magyar Adás

A minap Erdélyben jártam, a székely kisváros főterén, Gyergyószentmiklóson élém áll egy atyafi:

- Emlékszik-e még rám? Hát... névmemóriám soha nem volt jó, de még a borostás acrot sem tudtam hova tenni.
- Én voltam a juhászlegény barátja, akiről a bicskás riportot csinálta.

- Így már igen.
A hetvenes évek elején a csíki falvakban egyre több halálos kimenetelű bicskázás történt. Bárokban, kocsmákban fiatal emberi életet oltott ki a „székely virtus”. A Csíkkarcfalván történetek Öllerer Jóskaival filmre vettük. Csikorgó tél volt. A kocsmában pálinkázás közben összeszólalkozott két barát. Hazafelé menet a juhászlegény társa hátába szúrta a bicskát. Öt évet kapott. A tettest a börtöncellában kerestem fel. A dokumentumfilmben megszólaltak a székely társadalom felelős tényezői. Újságíró kollegám Ferencz István ütötte le az alaphangot, tőle származott a bicskás riport fócíme is: „J'accuse”. Ferenczest kirúgták a helyi pártlaptól. Az akkori hivatalosság álszent módon védte a székely közösség hírnevét. A megyei lapban románok, magyarok, németek (?) tiltakoztak vehemens hangon, hogy a székely nem bicskázik, a bicskát csak szalonnázásra és kopjafák faragására használja. Főszerkesztőnk, Bodor Pali leadta a filmet, és utána jó ideig, amikor Csíkba mentem, Csép Sanyit adta mellém kísérrőnek. Persze hogy a hajam szála sem görbült meg, csak hát a bicskázás tabutéma volt a romániai közéletben, sajtóban, mint ahogy tabutéma volt a táncház, a Kalákaműsoraink, és tabu volt moldvai csángó magyarokat a képernyőn mutogatni, néven nevezni őket.

(FOLYTATÁS JÖVŐ HETI LAP-SZÁMUNKBAN)